

کتابخانه کنگره آمریکا و کلکسیون های پارسی

محمد رضا نظری

mr.nazari@gmail.com

مخصوص در بیش از ۸۰۰ کیلومتر قفسه جای گرفته است. کلکسیون های این کتابخانه بی وقفه بررسی شده و آخرین پدیده ها به آن افزوده می شود و این کار از طریق مبادلات با کتابخانه های آمریکایی و خارجی، هدایا و مواد دریافت شده توسط سازمان های محلی، ایالتی و فدرال و نیز دولت های خارجی، خریدها و سپرده ها صورت می گیرد. اقلامی که به این کلکسیون ها افزوده می شوند تقریباً ۳۵۰۰۰ قلم در هفته هستند. هر سال بیش از یک میلیون نفر از کتابخانه دیدن می کنند و امکان استفاده برای کلیه افراد بالاتر از هجده سال از کتابخانه مهیا می باشد. جیمز بیلینگتون مدیر این کتابخانه یکی از موفق ترین مدیرانی است که با برنامه ریزی هایی که در این زمینه انجام داده توانسته شرایطی را فراهم بیاورد که علاقمندان به این کتابخانه با رعایت تمامی موازین و مقررات موجود امکان استفاده از این مرکز فرهنگی را داشته باشند. همچنین برای متقاضیان خارج از آمریکا به منظور دسترسی به

آقای دکتر پور هادی
رئیس بخش فارسی کتابخانه کنگره

داد. این اعتقاد جفرسون، که همه موضوعات برای این کتابخانه دارای اهمیت است، امروز نیز یک فلسفه غالب و منطق کتابخانه کنگره محسوب می شود. از افراد موثر در روند تکمیل کتابخانه باید از آئیورس راند کتابدار کنگره نام برد که طی سالهای ۱۸۶۴م. تا ۱۸۹۷م. این کتابخانه را تبدیل به یک مرکز تحقیقات ملی کرد. در سال ۱۸۷۰م. قانون کپی رایت در این کتابخانه به اجرا گذاشته شد و از این پس دو نسخه از هر کتاب در داخل این کتابخانه نگهداری می شود. در سال ۱۸۷۳م. کنگره تصمیم گرفت در طراحی و ساخت کتابخانه تغییراتی اساسی و بنیادی صورت دهد. اما این تصمیم تا زمان اجرا ۱۳ سال به طول کشید و سرانجام کنگره با ساخت کتابخانه ای با معماری رنسانس ایتالیا موافقت کرد. در همین حال برای اینکه این کتابخانه به یک بنای مجهز و منحصر فرد در جهان بدل شود بسیاری از افراد سرشناس آمریکایی در جمع آوری مجموعه ای برای این مرکز، تلاش و مشارکت بی وقفه ای کردند. و آثار مختلفی از عکس، مجموعه، کتاب و ... را به این کتابخانه اهدا نمودند. کتابخانه کنگره در اول سال ۱۸۹۷م. در حالی افتتاح شد که بزرگترین، مجهزترین و ایمن ترین کتابخانه جهان نام گرفت و تا کنون نیز این خصوصیت ها را حفظ کرده است. پس از گذشت دو قرن از تاسیس کتابخانه کنگره، کلکسیون آن اکنون با ۴۶۰ زبان دنیا در سه ساختمان جای گرفته است و چنان رشد کرده که بیش از ۱۰۰ میلیون فقره، شامل بیش از ۱۷ میلیون کتاب، و نیز ۹۵ میلیون نقشه، نسخه دست نویس، عکس، فیلم و اسناد صوتی و تصویری، مواد چاپی و طرح های مختلف و سایر مجموعه های

در مرکز واشنگتن دی سی^۲، در نزدیکی ساختمان کنگره ایالات متحده آمریکا، کتابخانه کنگره آمریکا با ستون های بلند، سقف های کاشی کاری و انباشته از انتشارات سراسر دنیا قرار دارد. سنگ بنای ساخت این کتابخانه که در سال ۱۸۰۰م. هنگامی که ایالات متحده به زحمت یک کشور ۱۰ ساله محسوب می شد. در زمان ریاست جمهوری جان آدامز به منظور به وجود آوردن یک کتابخانه مرجع برای کنگره نوپا در پی تصویب قانونی توسط کنگره با یک بودجه پنج هزار دلاری در عمارت جدید کاپیتول^۳ تاسیس شد. اما در اوت ۱۸۱۴م. سربازان اشغالگر انگلیسی عمارت کاپیتول را آتش زدند و تمامی این بنا به همراه کتاب های آن را به آتش کشیدند و یا به یغما بردند. یک ماه پس از تخریب کتابخانه، رییس جمهور بازنشسته توماس جفرسون^۴ کتابخانه شخصی خودش که ۵۰ سال را صرف گردآوری کتابهایش کرده بود به عنوان جانشینی برای آن پیشنهاد کرد. کتابخانه جفرسون که یکی از با ارزش ترین کتابخانه های آمریکا به شمار می رفت، شامل کتاب هایی به زبان های خارجی و مجلاتی از ریاضیات، فلسفه، علوم پزشکی، روانشناسی، ادبیات و سایر موضوعاتی بود که به ظاهر فراتر از نیازهای یک کتابخانه کنگره است. لذا جفرسون که پیش بینی می کرد هنگام تقدیم کتاب ها به کنگره جدال هایی در مورد این کلکسیون پیش بیاید، تاکید نمود: "هیچ موضوعی نیست که یک عضو کنگره گاهگاهی به آن مراجعه نکند." در ژانویه ۱۸۱۵م. کنگره پیشنهاد جفرسون را پذیرفت و ۲۳۹۵۰ دلار برای ۶۴۸۷ کتاب آن اختصاص داد که شالوده یکی از کتابخانه های بزرگ دنیا را تشکیل

این کتابخانه امکاناتی فراهم شده تا از سایت مرکزی این کتابخانه استفاده کنند. در بخش آفریقا و خاورمیانه کتابخانه کنگره، قسمت خاور نزدیک بیش از ششصد هزار قلم مربوط به فرهنگ و تاریخ ایران جای گرفته است. این در حالی است که تنها قدم گذاشتن به قرائت خانه قسمت خاور نزدیک مانند برگشت به یک قرن دیگر است. پنجره هایی بلند که اطراف آن منبت کاری های با شکوه احاطه کرده است و قفسه های دو طبقه که محوطه این تالار مستطیل شکل را نما می دهند. نور آفتاب در بالکن های باز طبقه دوم می تابد که سراسر آن مملو از قفسه های کتاب است. میزهایی برای مطالعه وجود دارد و کتابدارها برای کمک به محققین در دسترس هستند. اگر چه به مدت دو قرن تنها کتاب ها و دست نویس هایی به زبان غربی درباره تاریخ و فرهنگ ایران تنها قسمتی از کلکسیون های کتابخانه کنگره را تشکیل می داد. ولی در اواسط قرن بیستم این کلکسیون وسعت یافت و شامل زبان فارسی و زبان های مربوطه شد. امروزه این کلکسیون شامل گنجینه های مصور خطاطی از قرن چهاردهم تا قرن نوزدهم است. شاعران سنتی ایران، و نیز نویسندگان جدید ایران همگی دارای نوشته هایی در مجموعه ایرانی کتابخانه هستند، که شامل آثاری از حافظ، خواجه نصیر طوسی، انوری، خاقانی، شیروانی، رودکی، سنائی، صائب تبریزی، فرخی سیستانی، عطار نیشابوری، عنصری، مولوی، ناصر خسرو، نظامی، صادق هدایت، هاتف اصفهانی و مسعود سعد سلمان است. تا روزنامه ها و نشریات سیاسی بسیار جدید موجود است در حالی که دست نوشته های مصور یا نسخه های روزنامه ها بسیار با ارزش تر از آن هستند که به بیرون برده شوند، کتابخانه این آثار را به روی میکرو فیلم منتقل نموده و در بعضی موارد از طریق تارنمای کتابخانه کنگره این کلکسیون را در اختیار مردم جهان قرار داده است. کلکسیون کتابخانه از روزنامه های فارسی که تاریخ انتشار آنها از ۱۸۷۱م. تا کنون است، شامل نسخه هایی از روزنامه حزب توده از ۱۸۷۱م.، قانون از ۱۸۹۰م.

و صور اسرافیل از ۱۹۰۷م. به این طرف را پوشش می دهد. تقریباً هر چیزی که از سال ۱۹۴۱م. در ایران منتشر شده و از نظر سابقه تاریخی و فرهنگی کشور دارای اهمیت است موجود می باشد. از انقلاب اسلامی ۱۹۷۹م. ایران تا کنون کلکسیون های ایرانی و همچنین نشریات مخالفین سیاسی دولت ایران را که در اروپا، ایالات متحده و سایر کشورها منتشر شده است را پوشش داده و یک آرشیو غنی برای تاریخ و سیاست ایران فراهم آورده است. در کنار سه گنجینه از میراث فرهنگی ایران که در زمره گنجینه های فرهنگی جهانی به شمار می روند در حال حاضر به عنوان قسمتی از " گنجینه های جهانی کتابخانه کنگره " به نمایش درآمده اند، که شامل یک

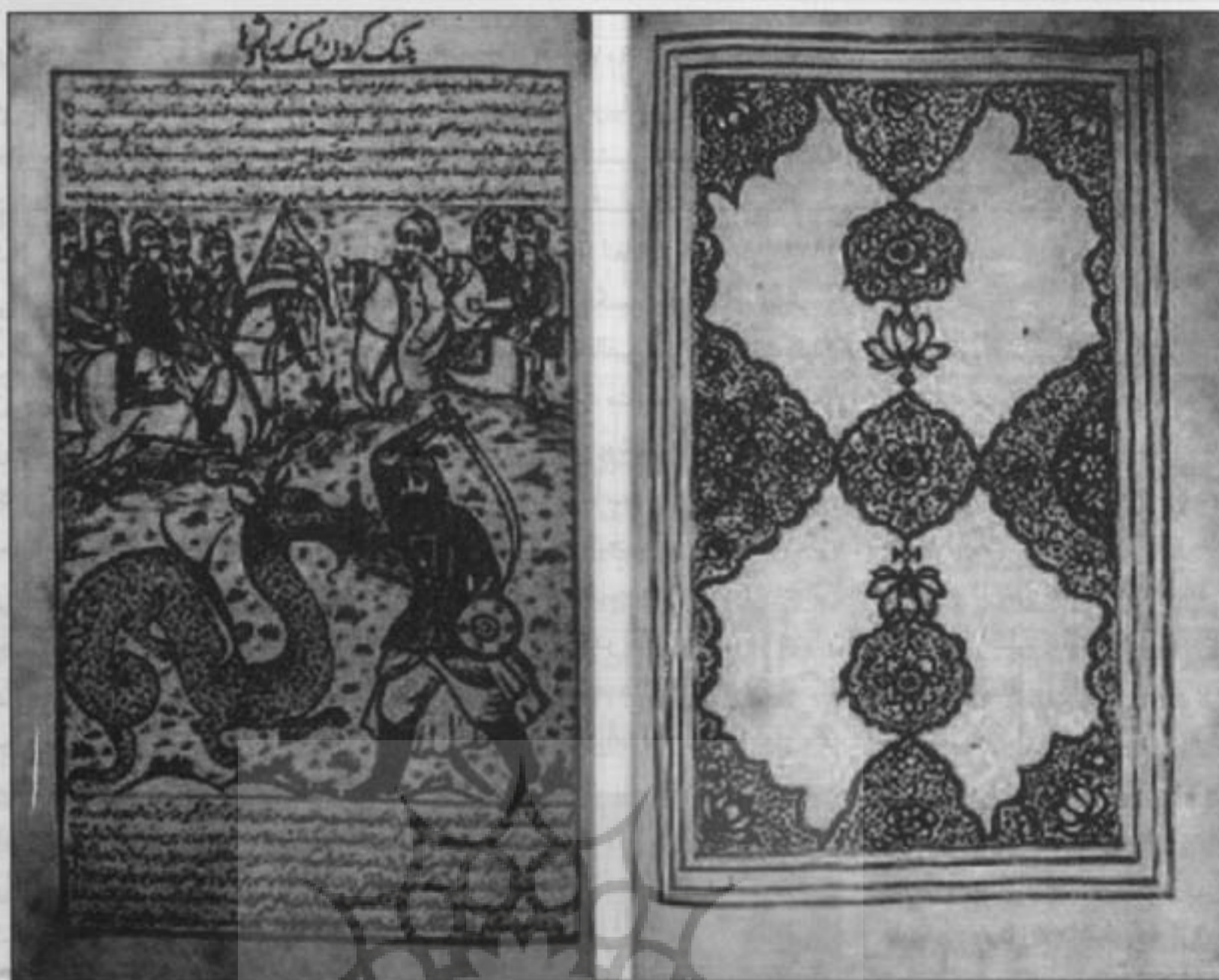
نسخه مصور شاهنامه فردوسی متعلق به قرن شانزدهم، یک قرآن دست نویس ایرانی به زبان عربی متعلق به قرن نوزدهم، و نیز یک اسطرلاب قرن هفدهم با نشان گذاری های فارسی است.

کلکسیون ایران توسط متخصص این بخش آقای ابراهیم پورهادی نگه داری می شود که محقق و نویسنده ای معروف است. پورهادی که به زبان فارسی و نیز شش زبان دیگر تکلم می کند بیش از ۲۰ سال است که روی این کلکسیون کار می کند. وی که متولد بندر انزلی است پس از تحصیل در تهران برای

مدتی در دانشگاه آمریکایی بیروت^۵ به تحصیل پرداخت. نیم قرن قبل به عنوان یک دانشجوی به آمریکا آمد و پس از اخذ فوق لیسانس از دانشگاه آندرو در میشیگان^۶ به نیروی دریایی ایالات متحده پیوست و در بخش مطالعات و زبان های خاورمیانه به تدریس پرداخت. او سپس به دانشگاه پرینستون^۷ رفت و در ' بخش شرق شناسی ' مشغول به کار شد. در پرینستون با قاضی دادگاه عالی ویلیام او داگلاس^۸ آشنا شد. داگلاس که به عرفان و فلسفه ایرانی علاقمند بود از پورهادی خواست که به او فارسی یاد بدهد تا بتواند اشعار مولانا را به زبان اصلی یعنی فارسی بخواند. دو سال آخر هر هفته پورهادی مسیر پرینستون به واشنگتن را برای تدریس زبان به قاضی دادگاه عالی پیمود تا اینکه داگلاس در سال ۱۹۵۹م. توصیه کرد که مقامی در کتابخانه کنگره به پورهادی واگذار شود. پورهادی که علاوه بر فارسی به ۶ زبان آسیای مرکزی آشنایی دارد شخص ایده آل برای بوجود آوردن مجموعه های فارسی، افغانی و آسیای مرکزی بود. او اکنون بر مجموعه هایی از کشورهای ایران، افغانستان، آذربایجان، تاجیکستان، ازبکستان، ترکمنستان، قزاقستان و قرقیزستان در کتابخانه نظارت دارد.

به حق می توان گفت که پورهادی در رشد مجموعه ایرانی از ۳ تا ۴ هزار جلد در ۱۹۵۹م. به مجموعه ای که اکنون بیش از ۶۰۰،۰۰۰ سند را در بر می گیرد، نقشی اساسی ایفا نموده است. اکنون کتابخانه کنگره قادر است نسخه المثنی کتب و نشریات کتابخانه های ایران را برای استفاده در کتابخانه کنگره بدست آورد و اغلب اسناد جدیدتر را که به زبان فارسی منتشر شده در اختیار کتابخانه های ایران قرار دهد. شاید در پایان بتوان با نقل داستانی از پورهادی که اشاره به ریشه، عشق و علاقه سنتی ایرانیان به یادگیری و مطالعه است، بیشتر آشنا شد.

روایت است که هنگامی که اسکندر کبیر تمام ایران را فتح کرد، از تخت جیشید به سمت کاخ تابستانی داریوش بزرگ در همدان حرکت کرد. هنگام عبور از یک قبرستان او

تصویر دو صفحه از یک نسخه تصور شاهنامه فردوسی موجود در کتابخانه کنگره آمریکا

سفر سال گذشته آقای بلینگتون مدیر کتابخانه کنگره به ایران که جهت جمع آوری آثار منتشره در ایران برای کتابخانه کنگره و برطرف کردن کسری بخش ایران صورت گرفت. موافقتنامه همکاری بین کتابخانه ملی ایران و کتابخانه کنگره آمریکا به امضای رؤسای دو کتابخانه جهت مبادله اطلاعات و منابع رسید ولی هنوز تعاملاتی را با کتابخانه پارلمان جمهوری اسلامی ایران جهت تبادل منابع و اطلاعات برقرار نشده است.

در کنج کتابخانه می باید جست این ایده که سال هائسی که در طلب علم صرف شده دوره واقعی زندگی انسان را تشکیل می دهد، اسکندر را تحت تاثیر قرارداد، که نشان از عشق به یادگیری در تاریخ و فرهنگ ایرانی است که همیشه دارای اهمیت به سزایی بوده است. درباره تعاملات کتابخانه های ایران با کتابخانه کنگره آمریکا باید گفت که طی

متوجه شد که طول عمری که روی سنگ قبرها نوشته شده به طرز غیر عادی کوتاه به نظر می رسد. او از پیرمردی خواست توضیح دهد که چرا این سنین به دو یا سه سال محدود شده اند، و در جواب، پیرمرد یکی از سنگ نوشته ها را بلند خواند:

هر کس که در این جهان بود از روز نخست آسایش خویش جست و این بود درست عاقل داند که آسایش را

تارنمای کتابخانه کنگره آمریکا:

<http://www.loc.gov>

منبع:

<http://usinfo.state.gov>

پاورقی ها:

- 1.American Library Of Congress
- 2.Washington D.C
- 3.Capitol
- 4.Thomas Jefferson
- 5.Amercan University Of Beirut
- 6.Andrew University Michigan
- 7.PRINCETON University
- 8.William O'Doglass